

Får de verkligen LOV?

En jämförande fallstudie av kommunalt återtagande av
offentlig sektor under moderat styre

Abstract

This paper examines three cases of back-sourcing of elderly-care in Swedish municipalities. In all of which the right-wing party Moderaterna has taken the decision to remove the ability for private actors in local elderly-care. Since the moderate party's ideology in general is in favor of the allowance of private actors in the public sector, the decision to not allow private actors could be described as going against their fundamental ideology. Even though earlier research on back-sourcing argues that back-sourcing is done primarily for pragmatic reasons, the decision-makers still have to legitimize their decision being coherent to the party's ideology in order to not embrace left-wing politics. When analyzing the arguments used by the moderate politicians, our result shows that the moderate politicians tend to "blame" the circumstances rather than their ideological set of ideas about privatization itself. By doing this, they can withhold their ideological preferences while at the same time showing power of action.

Keywords: återkommunalisering, moderaterna, Lomma, Hjo, Tjörn, LOV, valfrihetssystem, äldrevård, äldreomsorg, offentlig sektor, privatisering, hemtjänst.

1. Introduktion	3
1.1 Problemformulering	4
1.2 Syfte & frågeställning	4
2. Bakgrund	6
2.1 New Public Management (NPM)	6
2.2 Lagen om valfrihetssystem (LOV)	7
2.4 Åsikterna går isär om valfrihetssystem och privatisering	7
4. Teoretiska utgångspunkter	11
4.1 Skäl till återkommunalisering	11
4.1.1 Utebliven kostnadseffektivitet	12
4.1.2 Bristande konkurrens	13
4.1.4 Minskad kontroll över sektorn	14
4.2 Tendenser hos kommunala styrande	14
4.3 Teoretisk sammanfattning	14
5. Metod och material	16
5.1 Avgränsningar	16
5.2 Metodiskt tillvägagångssätt	16
5.2.1 Periodiseringsstrategisk metod	18
5.2.2 Deskriptiv argumentationsanalys	20
5.3 Material	21
6. Resultat och analys	23
6.1 Lomma	23
6.2 Hjo	25
6.3 Tjörn	26
7. Sammanfattning	29
8. Slutsats	32

1. Introduktion

Efter två år med Sveriges sämst rankade äldrevård återtog Lomma kommun verksamheten över äldreomsorgen och hemtjänsten som tidigare varit driven av privata aktörer. Det dåvarande moderata kommunalrådet i Lomma kommun, Robert Wenglén (M) motiverar beslutet med att "Jag tror att vi kan göra det bättre själva".¹ De privata aktörerna har enligt Wenglén varit icke-tillfredsställande. Därför beslutade kommunen att i fortsättningen bedriva äldreomsorgen i egen regi. Sett ur ett pragmatiskt perspektiv är det inte ett särskilt uppseendeväckande beslut: en verksamhet bedrivs undermåligt av andra, vilket leder till att uppdragsgivaren beslutar att göra arbetet på egen hand. Ur ett ideologiskt perspektiv väcker beslutet däremot fler frågetecken. Den politiska högern har länge förespråkat en fri marknad inom den offentliga sektorn. Detta med bakgrund av att konkurrens leder till en ökad kvalitet, eftersom aktörerna tvingas konkurrera om förtroendet, varav den bästa blir anförtrodd uppdraget. I Lomma har den högerstyrda kommunen två alternativ: antingen väljer de att efterleva argumentet om konkurrensens positiva inverkan på verksamheter och arbetar därefter för att öka konkurrenskraftigheten i kommunen, eller så väljer de att "stänga" marknaden och ta bort möjligheten för privata aktörer att konkurrera inom den offentliga sektorn. Det sistnämnda ligger ideologiskt sett mer i linje med vänsterpolitik, där välfärden uppmuntras vara kommunal eller statlig, baserat på idén om att den fria marknaden leder till sämre kvalitet till följd av av privata aktörers intresse av vinstmaximering. Av dessa två alternativ har alltså moderaterna i Lomma kommun tagit ett beslut som är att betrakta som ett avsteg från det annars typiska förespråkandet av den fria marknaden.

Lomma är inte den enda kommunen där liknande beslut har tagits av moderaterna, samma beslut har tagits i bland Hjo och Tjörn kommun vilka också är en del av undersökningen. Även om besluten påstås vara av pragmatiska skäl och inte ideologiska, kvarstår arbetet för moderaterna att hålla fast vid att den fria marknaden på sikt är att föredra inom den offentliga sektorn. Balansgången mellan att rikta kritik mot den fria marknadens förutsättningar och att kritisera fria marknaden som system är svår, vilket framkommer hos de högerpolitiker i kommuner som likt Lomma valt att återkommunalisera delar av den offentliga sektorn.

¹Dan Ivarson, Elinor Strand & Ingemar D. Kristiansen. Efter kritiken: Lomma kommun tar över sina äldreboenden i egen regi. *Sydsvenskan*. 2019-12-07
<https://www.sydsvenskan.se/2019-12-07/efter-kritiken-lomma-kommun-tar-over-sina-aldreboenden-i-egen-regi>
(hämtad 24/11-2022)

1.1 Problemformulering

Förvaltningsforskaren David Karlsson menar att återkommunaliseringen kommer som en naturlig följd av en ökad privatisering: "Ju mer ett land privatiserar, desto fler fall av backsourcing, eftersom en viss andel av privatiseringarna alltid blir mindre lyckade."² Det är ett rimligt antagande att en viss andel av privatiseringarna blir mindre lyckade, däremot bör en gräns finnas där antalet misslyckade privatiseringar inkräktar på idén om den fria marknadens förmåga att vara det bättre alternativet.

Beslutet om att återta all offentlig verksamhet i kommunal regi går i linje med somliga vänsterpartiers ideologiska värderingar, men vad innebär det för partipolitiken att ett parti med liberala värderingar gör samma sak? Om de beslut som fattas inom kommunalpolitiken saknar partipolitisk förankring finns en risk att partiernas unicitet "lakas ur". Om Karlssons tes stämmer och privatisering fortsätter att öka i den takt den gjort under 2000-talet, kommer sannolikt också återkommunalisering att öka. Därför är det av intresse att undersöka hur återkommunaliseringens följder påverkar förespråkandet av privatisering hos högerpartier. Detta fenomen undersöks i denna uppsats genom att analysera hur moderata politiker i Lomma, Hjo och Tjörn försvarar och argumenterar kring deras respektive beslut om att ta bort Lagen Om Valfrihetssystem (LOV) i kommunen.³

1.2 Syfte & frågeställning

Uppsatsen syfte är delvis att försöka fylla det tomrum som finns i forskningen angående återkommunalisering. Tidigare forskning uppmanar har efterfrågat vidare forskning i form av kvalitativa studier angående återkommunalisering bland Sveriges kommuner.⁴ Tidigare forskning har dessutom i huvudsak behandlat den pragmatiska dimensionen av återkommunalisering, där merparten har ägnat sig åt privatisering och återtagande av verksamhet i privata företag.

² Pahl Ruin. Ny trend: kommuner tar tillbaka verksamhet i egen regi. *Dagens samhälle*. 2021-06-29.. <https://www.dagenssamhalle.se/styrning-och-beslut/kommunpolitik/ny-trend-kommuner-tar-tillbaka-verksamhet-i-egen-regi/> (hämtad 2022-12-06)

³ Se kapitel 2.2 angående LOV

⁴ Jansson, Magnus, Carlström, Erik, Karlsson, David & Berlin, Johan. Drivers of outsourcing and backsourcing in the public sector - From Idealism to Pragmatism. *Financial Accountability and Management*, ISSN 0267-4424, E-ISSN 1468-0408, Vol. 37, nr 3, s. 275.

Inställningen till privatisering är i allra högsta grad är att betrakta som en “höger-vänsterfråga”, där högern är förespråkare av privatisering. Detta påstående kommer att underbyggas med en redogörelse av de nyliberala idéströmningar som har tagit sig uttryck i New Public Management (NPM) och Lagen Om Valfrihetssystem (LOV). Analysen består i att undersöka de relevanta kommunernas legitimering av återkommunaliseringen.

Denna uppsats kommer återkommunaliseringen av äldreomsorg och hemtjänst i tre av Sveriges kommuner. Genom att utgå från de i tidigare forskning påvisade pragmatiska bakgrunderna till återkommunalisering, kommer denna undersökning att vidare undersöka hur bakgrunderna inte bara förklaras men används i syfte att framställa beslutet i linje med den moderata politiken. Undersökningen frågeställning är därför:

Vad driver och hur argumenterar Moderaterna kring deras beslut avveckla LOV?

2. Bakgrund

Följande del har i syfte att kartlägga den moderata ideologins inställning till bedrivandet av offentlig sektor. Detta för att synliggöra det ideologiska avsteg som en återkommunalisering på moderat initiativ innebär. Eftersom moderaternas ideologi kännetecknas av såväl liberala som konservativa värderingar utgår den historiska bakgrunden från den liberal-konservativa politikens ambitioner för den svenska välfärden från 70-talet och framåt. Bakgrunden till att 70-talet utgör en startpunkt i detta avsnitt är att det under denna period höjdes högerpolitiska röster gentemot socialdemokratins välfärdssystem, som under en lång tid varit dominerande, och kan betraktas som ett startskott på en "liberalisering" av den svenska välfärden.

2.1 New Public Management (NPM)

New Public Management, eller *resultatstyrning*, är ett samlingsbegrepp för en liberal inställning till välfärden. Den gör anspråk på den tidigare i huvudsak socialdemokratiska välfärdsidéen. Inom denna nyliberala inställning lades mer betoning vid den ekonomiska motivationen. Den betonade även kostnadsbesparingar och effektivitet i högre grad än tidigare.⁵ Vad gäller den kommunala verksamheten förespråkade NPM att det mesta av skattefinansierad service bör läggas ut på privata företag.⁶ Ideologiskt sett var grunden den liberala idén om att konkurrens inom en given sektor skulle leda till en mer välfungerande och effektiv välfärd.⁷ New Public Management är ett universellt verktyg som omfattar alla delar av den offentliga sektorn, trots det är det över äldreomsorgen NPM har haft störst inflytande med privatisering.⁸ Den ideologi som förespråkar privatisering inom välfärden gör det inte sällan med teorin om allmänt val (public choice theory) vilken innebär att ett monopol på välfärden underminerar dess fulla kapacitet i avsaknaden av konkurrens.⁹ I ett välfärdssystem där aktörer tillåts konkurrera förväntas också kvalitén att höjas, till följd av att den aktör som erbjuder den mest kvalitativa verksamheten också är den som kommer att anförtros uppdraget.¹⁰

⁵ Sture Henriksson. *Privata utförare: vad betyder det för kommunen? : förskola, skola, äldre- och handikappomsorg*. Sture Henriksson: Solna, 2010. s.34

⁶ Ibid., s.34

⁷ Ibid., s.39

⁸ Ming Guo. *Making a Market out of a Welfare State: Swedish Local Politicians' Perspectives on Elderly Care Marketisation*. Diss., Linköpings universitet. 2017: s.2

⁹ Razilya Shakirova. Bringing Contracted Services Back in by Local Governments: An Exploratory Study, *Public Performance & Management Review*. vol. 42, nr. 6, 2019: ss.1305-1332, DOI: 10.1080/15309576.2019.1585888

¹⁰ Simon Domberger & Paul Jensen. Contracting out by the public sector: Theory, evidence, prospects. *Oxford Review of Economic Policy*. vol. 13 nr. 4. 1997: ss. 67–78. DOI:10.1093/oxrep/13.4.67.

2.2 Lagen om valfrihetssystem (LOV)

Lagen om valfrihetssystem trädde i kraft 1:a januari 2009 och är att betrakta som en av de viktigaste reformerna sett till privatisering av den offentliga sektorn.¹¹ I en proposition för lagen som lämnades in året innan, beskrivs dess syfte:

Valfrihetssystem tillämpas sedan länge i ett antal kommuner och inom vitt skilda verksamheter. Regeringens förslag syftar till att tydliggöra rättsläget och underlätta för kommuner och landsting som vill öka valfriheten inom sina verksamheter.¹²

LOV reglerar privata aktörers konkurrens med kommunala verksamheter där de privata aktörerna tillåts vara vinstdrivande.¹³ De ideologiska drivkrafterna är tydligt liberala med betoning på valfrihet, vinst och en fri marknad. Inom LOV-kommuner kan de boende fritt välja i utbudet av verksamheter. Företag måste först ansöka om att bli godkända leverantörer för att få vara verksamma i kommunen. Dessa företag kan både vara privatägda eller drivna av kommunen. Det är även viktigt att nämna att det är upp till kommunen att avgöra inom vilka områden LOV ska gälla. I de kommuner som ingår i denna undersökning har kommunen beslutat att avveckla LOV inom hemtjänst och/eller äldreården i stort.¹⁴

2.4 Åsikterna går isär om valfrihetssystem och privatisering

De liberala värderingar som delas av bland annat Moderaterna klingar väl med den valfrihet som NPM och LOV uppmanar till i den svenska välfärden. Det är alltså inte förvånande att förespråkarna för dessa historiskt sett har tillhört högern och meningsmotståndare vänstern. Trots detta är det vanskligt att hävda att partier tillhörande respektive sidor skulle vara lika mycket förespråkare eller motståndare. Den politiska debatten om privatisering i den offentliga sektorn kan beskrivas som nyanserad där en viss diskrepans finns mellan partierna.¹⁵ Bland högerpartierna för Sverigedemokraterna en mer restriktiv politik gentemot

¹¹ Stefan Svallfors & Anna Tyllström. Resilient privatization: the puzzling case of for-profit welfare providers in Sweden. *Socio-Economic Review*. Vol. 17, No. 3, 2019: ss. 745 - 765. DOI:10.1093/ser/mwy005

¹² Prop. 2008/09:29. *Lag om valfrihetssystem*.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2008/10/prop.-20080929/> (Hämtad 2022-12-10)

¹³ SKR. Valfrihetssystem, information och stödmaterial. *Sveriges kommuner och regioner*. 2022.

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/styrningledning/organiserastyraleda/driftformer/valfrihetssystemochersattningsmodeller/valfrihetssysteminformationochstodmaterial.1969.html> (Hämtad 2022-12-10)

¹⁴ TeneliusHolm AB. 10 år med Lov. Rapport framtagen för Almega. Maj 2019.

<https://www.almega.se/app/uploads/sites/3/2019/06/lov-rapport-slutversion-i-mall-190527.pdf> (Hämtad 2022-12-19)

¹⁵ Guo. *Making a Market out of a Welfare State: Swedish Local Politicians' Perspectives on Elderly Care Marketisation*. s.4

privatisering, medan Moderaternas är mest positivt inställd till privatisering.¹⁶ Till följd av moderaternas starka tradition av förespråkandet av privatisering, är beslutet att avveckla LOV ett större ideologiskt avsteg än vad det vore från de partier som ställer sig mer kritiska till privatisering av offentlig sektor.

¹⁶ Mikael Elinder & Henrik Jordahl. Political Preferences and Public Sector Outsourcing. *European Journal of Political Economy*. Juli 2011. s.6. <https://www.researchgate.net/publication/228216> (Hämtad 2022-12-13)

3. Tidigare forskning

Återkommunalisering kan som begreppet antyder endast förekomma i en kontext där kommuner existerar. Följaktligen är den tidigare forskningen om återkommunalisering mindre än den om backsourcing, som är en mer omfattande begrepp av samma fenomen där till exempel företag och organisationer ryms. Gällande återkommunalisering har fallstudier gjorts på bland annat Finska, Franska och Tyska kommuner. Det finns dock en risk i att föra in forskning begränsad till ett annat geografiskt område i en svensk kontext eftersom den riskerar att missa länders unika politiska förutsättningar vilka påverkar återkommunaliseringens karaktär.

Mikael Elinder & Henrik Jordahl undersöker inställningen till privat ägande ur ett partipolitiskt perspektiv och menar att Sverige är intressant för undersökning till följd av ökningen av högerstyrda kommuner från och med 90-talet, vilka "bryter av" en lång tradition av vänsterstyrda kommuner som byggt grunden för den svenska välfärden.¹⁷ Elinder & Jordahl undersöker dock främst privatisering och diverse partiers inställning till den.

Forskning som gjorts på fenomenet återkommunalisering i en svensk kontext är mer begränsad. Artikeln *Drivers of outsourcing and backsourcing in the public sector: From idealism to pragmatism* av Magnus Jansson, Eric Carlström, David Karlsson & Johan Berlin beskriver likt Elinder & Jordahl Sverigs unicitet med dess starka tradition av välfärd i kombination med ett starkt kommunalt självbestämmande. Artikeln visar på en tydlig skillnad mellan kommunalisering och återkommunalisering, där det förstnämnda uppges vara betydligt mer "politiskt" än det senare. Denna skillnad förklaras med att återkommunaliseringen i högre grad sker av pragmatiska skäl. Trots detta består den politiska dimensionen, där Jansson m.fl ser att en alltför pragmatisk politiker riskerar att hota sin egen trovärdighet om denne gör alltför stora ideologiska avsteg.¹⁸

Annand forskning kring kommunalpolitik är gjord Ming Guo och Sam Willner vilkas huvudtes består i att lokala partigrupper som utgår från ett större nationellt parti tenderar till att vara

¹⁷Mikael Elinder & Henrik Jordahl. Political preferences and public sector outsourcing. *European Journal of Political Economy*. (Juni 2013) vol. 30, ss 43 - 57
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0176268013000049?via%3Dihub>

¹⁸ Drivers of outsourcing and backsourcing in the private sector: From idealism to pragmatism" Jansson, Magnus, Carlström, Eric, Karlsson, David & Berlin, Johan. *Financial accountability and Management*. nr. 37, vol. 3. ss. 262 - 278

mindre radikala, och därmed inte hålla lika fast i sina åsikter som partier gör på nationell nivå. Detta möjliggör ett större politiskt svängrum än vad partiet gör nationellt.¹⁹ Vi använder ytterligare forskning av Ming Guo där han menar att man ska vara försiktig med att dra för stora slutsatser när endast ett fåtal fall (kommuner) används till följd av variationer i kommunernas förutsättningar och egenskaper. Till exempel är förutsättningarna i en tätbefolkad kommun med många invånare svår att likställa med en mer glesbyggd kommun med ett litet antal invånare.²⁰

¹⁹ Ming Guo & Sam Willner. Swedish politicians' preferences regarding the privatisation of elderly care, *Local Government Studies*, vol. 43, nr. 1, 2017: ss. 1-21, s.12 DOI: 10.1080/03003930.2016.1237354

²⁰ Guo. *Making a Market out of a Welfare State: Swedish Local Politicians' Perspectives on Elderly Care Marketisation* s.6

4. Teoretiska utgångspunkter

Något enhälligt svar på till vilken grad reformer inom välfärden görs av ideologiska eller pragmatiska skäl verkar inte finnas. Detta till följd av svårigheten i att urskilja renodlad pragmatism från ideologi. Följande teoridel har därför i syfte att redogöra för drivande faktorer till återkommunalisering presenterade i tidigare forskning. Inledningsvis behandlas Jansson m.fl teori vilkas slutsats är att återkommunalisering i huvudsak sker av pragmatiska skäl och inte ideologiska. Till relevanta tänkbara bakgrunder hör: *utebliven kostnadseffektivitet, bristande konkurrens samt minskad kontroll över den offentliga sektorn.*

Den andra delen av undersökningens teoretiska ramverk behandlar styrande politikers tendenser till att anamma en "mjukare" politik av strategiska skäl, vilket skulle kunna utgöra en delförklaring för undersökningens valda fall. Genom att ta utgå från Jansson m.fl teori om de huvudsakligt pragmatiska skälen till återkommunalisering, appliceras sedan de tendenser till politiska avvikanden hos styrande politiker för att synliggöra ett fenomen där pragmatismen måste "täckas upp" ideologiskt.

4.1 Skäl till återkommunalisering

Den ideologiska skiljelinjen mellan för eller emot privatisering i den offentliga sektorn är att betrakta som en vänster-höger-skiljelinje. Trots detta finns tecken på att det klassiska "tvåblockssystemet" på senare tid blivit svagare.²¹ På kommunal nivå kan detta resultera i att gränsöverskridande koalitioner lättare uppstår. De menar också att det främst är högerpolitikerna som har förespråkat privatisering, och inte högerväljare i samma utsträckning. Angående metodiken menar denna artikel att det finns en svårighet i att mäta backsourcing.²² En vanlig uppfattning som inte är underligt är att återkommunalisering är betrakta som en motreaktion mot New Public Management och privatisering, det vill säga som en ideologisk motreaktion. I motsats till detta visar tidigare forskning att det i själva verket främst sker av pragmatiska, resultatnriktade anledningar. Däremot sker privatiseringen från första början av ideologiska skäl.²³ Återkommunalisering och privatisering sker alltså inte av samma orsaker trots deras nära släktskap både som begrepp

²¹ Jansson; Carlström; Karlsson och Berlin. *Drivers of outsourcing and backsourcing in the public sector*. s.274.

²² Ibid.

²³ Se 2.1: New Public management.

och fenomen²⁴. Dock råder delade meningar om huruvida återkommunalisering är att betrakta som motsatsen till privatisering, eller om det är en reform av annan karaktär. Mats Ekbon definierar i sin avhandling *Backsourcing i finländska kommuner* som motsatsen till privatisering.²⁵

Jansson m.fl. menar att återkommunalisering i regel sker som en reaktion till brister hos de företag vilka blivit anförtrödda uppdraget. Ett undermåligt bedrivande av verksamheten har ökat sannolikheten för återkommunalisering oberoende av den politiska makt som styrt i kommunen. Med detta i åtanke kan alltså en högerstyrd kommun som rent ideologiskt inte borde göra beslutet att återkommunalisera, göra det av pragmatiska skäl.²⁶ Utifrån denna teori bör högerstyrda kommuner främst återkommunalisera om resultatet på äldreården varit undermåligt.

I artikeln *Bringing contracted services back in by Local Governments: An Exploratory Study*, listar Razilya Shakirova olika anledningar till att politiker väljer att avsluta samarbetet med privata aktörer, bland annat: *utebliven kostnadseffektivitet, inflexibilitet i utbudet, minskad kontroll över sektorn, misskötsamhet gällande lag och ordning*.²⁷ Gemensamt för dessa problem kan härledas till ett opportunistiskt beteende av den privata aktören. Detta innebär i stort sett att aktörens egenintresse överstiger dess förmåga att leverera tjänsten, vilket leder till att kvalitén sjunker.

4.1.1 Utebliven kostnadseffektivitet

Konkurrenskraftighet mellan olika aktörer förväntas som tidigare nämnt leda till en ökad effektivitet och förhöjd kvalitet. Dessutom kan konkurrenterna framställa sig som mer attraktiva kandidater genom att erbjuda hög kvalitet till ett lågt pris. Dock består en risk i "vinnarens förbannelse", där aktörer erbjuder ett lägre pris än vad deras verksamhet egentligen behöver för att kunna bedrivas, för att vinna budgivningen. Det leder visserligen till en låg kostnad, men också en låg kvalitet.²⁸ Skulle däremot konkurrensen vara ytterst begränsad eller obefintlig, med bara en aktuell aktör, kan resultatet bli det motsatta. Aktören kan i detta fall leverera en relativt låg kvalitet till ett högt pris. Ytterligare en ekonomisk aspekt som skulle kunna driva kommuner till återkommunalisering är kostnaden som

²⁴ Jansson; Carlström; Karlsson och Berlin. *Drivers of outsourcing and backsourcing in the public sector*. s.274.

²⁵ Mats Ekbon. *Backsourcing i finländska kommuner - En kartläggande studie om orsaker till att finländska kommuner tar tillbaka utlagda tjänster*. Diss. Åbo akademi. 2018.

²⁶ Jansson; Carlström; Karlsson och Berlin. *Drivers of outsourcing and backsourcing in the public sector*. s.274

²⁷ Shakirova. *Bringing Contracted Services Back in by Local Governments: An Exploratory Study*. s.1315

²⁸ Ekbon. *Backsourcing i Finländska kommuner*.

tillkommer i ett LOV-system. Detta eftersom företagen som levererar tjänsterna åt kommunen först måste granskas innan de godkänns, och sedan kontinuerligt granskas för att säkerställa kvalitén. Granskande, uppföljning och godkännande innebär för kommunen en kostnad i form av personal. Återigen härleds kostnadseffektiviteten till storleken av konkurrensen, där en kommun som inte har några företag att granska inom ramen för ett LOV-systemet, sannolikt inte heller anser det vara kostnadseffektivt att anlita personal för detta ändamål.

4.1.2 Bristande konkurrens

Ett vanligt förekommande argument för privatisering är dess kostnadseffektivitet. Huruvida det för kommunen är mer eller mindre kostnadseffektivt att tillåta privata aktörer i välfärden står och faller med antalet konkurrerande aktörer. I en kommun där antalet aktörer som konkurrerar om ett kontrakt är stort, kommer den som erbjuder högst kvalitet till lägsta pris vinna. I ett sådant scenario kan en fri marknad vara ett mer kostnadseffektivt system än där monopol råder. Enligt Public choice-teorin, vilken utgör en grund till NPM och LOV, bör konkurrens i marknaden vara som mest gynnsam i fragmenterade områden där flera aktörer är verksamma inom samma sektor. I såväl innerstaden som rurala områden utgör avsaknaden av konkurrens ett hinder för den fria marknadens effektivitet.²⁹ Inte bara effektiviteten försämras av bristande konkurrens, det finns även en risk i att kvalitén försämras till följd av att det inte finns några andra alternativ, eftersom sannolikheten att kontraktet skulle sägas upp i förtid för att i stället ges till någon annan, är betydligt mindre. I områden där konkurrenskraften är mycket låg, riskerar privatisering av den offentliga sektorn leda till att ett monopol övergår i ett annat då kommunen inte har något annat val än att utkontraktera verksamheten till en enda aktör, eftersom det är den enda privata aktören som finns i området. Fördelar med denna form av privatisering är mycket begränsade.³⁰

4.1.3 Misskötsamhet

Till de mest välkända exemplen hör *caremaskandalen* år 2011-2012. Verksamheten Carema Care granskades genom flera medier vilka avslöjade missförhållanden i verksamheten. Privata aktörers misskötsamhet som bakgrund till återkommunalisering är tydligare i en Europeisk kontext. I till exempel Ungern, Frankrike och Tyskland, har privata aktörers misskötsamhet samt ett lågt förtroende för aktörerna från befolkningen varit en mer påtaglig

²⁹ Hefetz, Amir & Warner, Mildred. Privatization and its reverse: Explaining the dynamics of the government contracting process. *Journal of Public Administration and Theory*. vol. 14, nr.2, 2004. ss 172.

³⁰ *Ibid.*, s.180.

orsak till beslutet att återkommunalisera.³¹ Alltså bör misskötsamhet av äldrevården också bli en relevant pragmatisk faktor bland kommunerna.

4.1.4 Minskad kontroll över sektorn

Ju större del av den offentliga sektorn som bedrivs av privata aktörer, desto större är risken att kommunen känner att de tappar kontrollen över verksamheten. Detta främst sett till kommunens möjlighet att övervaka och bedöma verksamhetens kvalitet. Tidigare forskning har visat på ett samband mellan svårigheter i övervakning av verksamheten och beslutet att avsluta utkontrakteringen.³²

4.2 Tendenser hos kommunala styrande

I artikeln *Swedish politicians' preferences regarding the privatisation of elderly care* av Ming Guo & Sam Willner presenteras ett antal tendenser som kan förklara varför partier, när de sitter vid makten i en kommun antar en mindre radikal politik. Dessa tendenser kan i denna undersökning bidra till en förklaring till varför moderaterna beslutar om att avskaffa LOV, och därmed gå ifrån sin liberala inställning till välfärden. Den första anledningen är att partier som ingår i ett kommunalt styre är *mer pragmatiska* och *mer benägna till kompromiss*, vilket leder till att de i högre grad gör avsteg från sin ursprungliga politik än om de hade varit i opposition.³³ En annan anledning till en mer flexibel politik presenteras i artikeln som *undvikande av skuld*. Detta innebär att styrande partier i kommunen undviker att genomföra allt för omfattande reformer under sin mandatperiod med syftet att undvika att stå ensamma som ansvariga om reformen visar sig få negativa följder.³⁴

4.3 Teoretisk sammanfattning

Sammanfattningsvis går det att urskilja olika anledningar till att kommuner väljer att återkommunalisera äldrevården och avsluta LOV. Dessa anledningar är främst pragmatiska. Vi har delat in de pragmatiska skälen i tre huvuddelar: Utebliven kostnadseffektivitet,

³¹ Dieter Rieter. Welcome address to 10 Munich Economic Summit 19 20 May 2011. <http://www.cesifo-group.de/DocDL/Forum-3-2011.pdf> I “Re-municipalising municipal services in Europe” EPSU. Maj 2012.

³² Hefetz & Warner. *Privatization and Its Reverse: Explaining the Dynamics of the Government Contracting Process*. s.172

³³ Ming Guo & Sam Willner. Swedish politicians' preferences regarding the privatisation of elderly care, *Local Government Studies*, vol. 43, nr. 1, 2017: ss. 1-21, s.12 DOI: 10.1080/03003930.2016.1237354

³⁴ Ibid.

Misskötsamhet gällande lag och ordning samt Minskad kontroll över sektorn. Med utebliven kostnadseffektivitet menar vi att kommunen inte sparade den mängd pengar de antog de skulle spara genom att tillåta privata aktörer. Det kan också tilläggas att det även kan vara att kommunen inte anser de får en tillräckligt god kvalitet på äldrevården för vad de betalar till det privata företagen. Dessutom behöver kommunen ha något system som granskar de sökande samt de aktiva företagen vilket kostar pengar.

Med misskötsamhet gällande lag och ordning menar vi att kommuner kan återkommunalisera viss verksamhet vid stora skandaler eller misskötsel av vårdtagare. Minskad kontroll över sektorn menar vi att kommuner kan känna att de inte har den insyn och kontroll de behöver över äldrevården för att kunna garantera en bra vård för sina invånare. Likt Jansson m.fl slutsats om att återkommunaliseringen i huvudsak sker av pragmatiska skäl, menar Germa Bel & Xavier Fageda att även privatisering i högre grad sker av pragmatiska skäl än ideologiska.³⁵ Denna åsikt är dock inte oemotsagd, och det finns ett antal studier som menar ideologi visst spelar en stor roll vad gäller den riktning en kommuns välfärd utvecklas i. Guo Ming förklarar avsaknaden av konsensus i frågan med att det undersökta fallen kan skilja sig åt markant beroende på var fallen befinner sig geografiskt. En kommun kan därav inte tala för andra kommuner, vilket innebär att det uppstår en svårighet i att generalisera utifrån ett fåtal fall.³⁶

³⁵ Germa Bel & Xavier Fageda. Why Do Local Governments Privatise Public Services? A Survey of Empirical Studies. *Local Government Studies*. vol. 33, nr. 4, 2007, ss.517 - 534. s.529

³⁶ Guo. *Making a Market out of a Welfare State: Swedish Local Politicians' Perspectives on Elderly Care Marketisation* s.6

5. Metod och material

5.1 Avgränsningar

Avgränsningen till åren 2010-2022 är gjord med bakgrund av att Lagen om Valfrihetssystem (LOV) trädde i kraft 2009. Ytterligare avgränsningar görs till genomgående högerstyrda kommuner med undantag för koalitioner med Miljöpartiet. Avgränsningen innebär att de fall där Moderaterna styr tillsammans Socialdemokraterna vilket är ett relativt vanligt fenomen inom kommunpolitiken, inte är av intresse för undersökningen. Detta eftersom ambitionen i huvudsak är att undersöka de ideologiska motsättningar där högern, utan några synliga interna påtryckningar från vänstern väljer att avveckla valfrihetssystemet inom kommunen. Slutligen är undersökningen avgränsad till kommuner vars äldreomsorg och hemtjänst verksamhet helt och hållet är kommunalt driven. Helsingborg har till exempel *delvis* återkommunaliserat men viss verksamhet är fortfarande privat och LOV gäller. Denna avgränsning görs med åtanke att ett enskilt fall där ett privat företag har bedrivit verksamheten icke tillfredsställande, givetvis inte förlorar sitt förtroende av ideologiska skäl. Däremot är ett moderat, aktivt politiskt arbete för att avveckla valfrihetssystemet mer uppseendeväckande, och därav av intresse för undersökningen.

5.2 Metodiskt tillvägagångssätt

Undersökningen analyserar två aspekter av fenomenet återkommunalisering. Inledningsvis genom att använda en periodiseringsstrategi i syfte att belysa de pragmatiska bakgrunderna till återkommunalisering. Att återkommunaliseringen sker av pragmatiska skäl snarare än ideologiska är som tidigare nämnt undersökningens utgångspunkt med stöd från Jansson m.fl.s teori. Detta innebär att vi förväntar oss ex antal pragmatiska problem ligga till grund för att Moderaterna valt att avveckla LOV.

Utöver detta behandlar undersökningen moderaternas försvarande av avvecklandet av LOV inom respektive kommuner. Om det förhåller sig som så att Moderaterna i respektive kommuner gjort beslutet att återkommunalisera till följd av pragmatiska bakgrunder, uppkommer en situation där politikerna bör framställa beslutet som "i linje" med sin egen politik. Denna del av undersökningen vilar på den teoretiska bakgrunden av privatiseringsfrågan som en "vänster-högerfråga", där Moderaternas försvar av

återkommunaliseringen förväntas vara anmärkningsvärd till följd av beslutets mer vänsterideologiska värderingar. Vi vill genom uttalanden av moderata kommunpolitiker undersöka vilka aspekter av beslutet som står i fokus.

Undersökningen sker alltså i två steg:

1. Undersökning av bakgrunderna till beslutet för att fastställa till vilken grad dessa var pragmatiska eller ideologiska. Detta görs genom en periodiseringsstrategi där återkommunaliseringen förväntas ske till följd av ogynnsamma pragmatiska förhållanden med bakgrund av Jansson m.fl.s teori samt Shakirovas faktorer till avslutad privatisering.
2. Analys av de moderata kommunpolitikernas arbete i att framställa beslutet om avslutande av LOV som "i linje" med en moderat ideologi. Detta görs genom en deskriptiv argumentationsanalys, där undersökningen fokus är att söka efter hur politikerna argumenterar för att rättfärdiga beslutet.

Urvalet av kommuner har gjorts utefter tre kriterier. Dessa kriterier är baserade på frågeställningen där de två naturliga kriterierna är att kommunen ska ha haft ett högerstyre samt att högerstyret ska ha avskaffat lagen om valfrihetssystemet inom kommunens äldreomsorg. Det andra kriteriet är att delar eller hela äldreomsorgen ska ha varit driven privat. I teorin hade en kommun kunnat inneha LOV, men inte valt att utkontraktera någon del av den offentliga sektorn. Genom att ställa kriteriet på att delar eller hela äldreomsorgen ska ha varit privatägt, kommer undersökningen runt detta eftersom privat äldreomsorg förutsätter LOV, men LOV förutsätter inte privat äldreomsorg. Det tredje och sista kriteriet gäller att kommunen ska ha varit högerstyrd under hela undersökningsperioden 2010-2022. Detta eftersom vi har gjort antagandet att en längre kontinuerlig tid vid styret, ökar chansen att få igenom sin politik. Om beslutet att återkommunalisera görs efter 10 år vid makten, är det svårt att beskylla någon annan för beslutet, och beslutet är att betrakta som en produkt av den egna politiken. Den andra anledningen till tidskriteriet är att LOV trädde i kraft 2009, vilket innebär att moderaterna i den kommun som uppfyller samtliga kriterier, har förespråkat *både* införandet *och* avvecklandet av LOV samt privatisering av offentlig sektor, vilket talar för en viss politisk tvetydighet.

Det tre kriterierna som ligger till grund för urvalet av kommuner lämpliga för undersökningen är:

- *Moderatstyrt sedan valet 2010 eller tidigare*
- *Hela eller delar av äldrevården inom kommunen har bedrivits av privata aktörer någon gång under tidsperioden 2010 - 2022.*
- *Valfrihetssystem i kommunen (LOV) ska ha avslutats och all äldreomsorg ska vara åter i kommunens regi.*

Det är nödvändigt att precisera vad vi menar med kriteriet “moderatstyrt”. Moderaterna ska ha innehaft styre, antingen majoritetsstyre eller i koalition med andra partier som ej vill återkommunalisera ideologiskt ex Kristdemokraterna, Liberalerna eller Centerpartiet. Vi har även tillåtit Miljöpartiet att vara med. Detta till följd av att Miljöpartiet är det parti på vänstersidan som är minst negativa till privatisering av välfärden.³⁷ Utöver detta innehar Miljöpartiet generellt sett ett relativt lågt antal mandat, och får med det inget avgörande inflytande över besluten. Vi har valt att exkludera Sverigedemokraterna, de betraktas generellt som ett högerparti men är inte lika positiva till en öppen marknad och privat välfärd. De är som parti rätt öppna till vem som bedriver äldrevården, så länge äldrevården fungerar bra.³⁸ Dessutom har SD betydligt fler mandat i de kommuner vi undersöker än vad Miljöpartiet har och hade därav fått större påverkan på undersökningen, därför har vi valt att exkludera dem.

5.2.1 Periodiseringsstrategisk metod

Periodiseringsstrategi är en metodisk inriktning som lämpar sig för beskrivandet av en process inom given period och organisation.³⁹ Med bakgrund av att vi undersöker drivande faktorer till ett specifikt utfall (återkommunalisering), skapar periodiseringsstrategin möjligheten att söka efter den följd av händelser som förväntas påverka utfallet. Förhoppningen är att kunna se ett samband mellan *återkommunalisering* och *pragmatiska skäl*. I anslutning till den teoretiska bakgrunden kan vi förvänta oss att återkommunalisering sker till följd av ökade pragmatiska svårigheter för ett valfrihetssystem. Dessa svårigheter kan till exempel vara: ett icke tillfredsställande antal privata aktörer på marknaden,

³⁷ Ming. *Making a Market out of a Welfare State: Swedish Local Politicians' Perspectives on Elderly Care Marketisation*. s.167

³⁸ Sverigedemokraterna. *Principprogram: Sverigedemokraternas principprogram 2019*. s. 21. <https://sd.se/wp-content/uploads/2022/07/sverigedemokraternas-principprogram-2019.pdf> (Hämtad 2022-12-8)

³⁹ Johannes Lindvall. Fallstudiestrategier. *Statsvetenskaplig tidskrift*. vol. 109, nr 3, 2007. ss. 270 - 278. <https://docplayer.se/112871834-Statsvetenskaplig-tidskrift.html> (Hämtad 2022-12-23)

misskötsamhet från de privata aktörerna, bristfällig kostnadseffektivitet och missnöje från kommuninvånarna.

Johannes Lindvall beskriver i artikeln *fallstudiestrategier* problem med periodiseringsstrategin: för det första är det vanskligt att med full säkerhet hävda kausaliteten mellan X och Y.⁴⁰ Det hade kunnat förhålla sig som så att till exempel misskötsamhet av privata aktörer inte ligger till grund för återkommunalisering, och att det istället är andra faktorer som har legat som bakgrund för beslutet. Turligt nog är materialet för undersökningen talande i det att upphovspersonerna själva pekar på ett kausalt samband mellan de pragmatiska skälen och beslutet att återkommunalisera. Det framgår alltså tydligt i materialet vilka som är de drivande faktorerna till återkommunaliseringen. Trots detta består en risk i att beslutsfattarna väljer att utelämna delar av bakgrunden till beslutet. Detta skulle kunna göras då en eller flera beslutsfattare inte vill “erkänna ett misslyckande” eftersom det kan skada den politiska agendan. Samtidigt skulle också kunna ligga i beslutsfattarnas intresse att “överdriva” de bakgrunderna till beslutet i syfte att visa på handlingskraft och förbättring.

Lindvall problematiserar periodiseringsstrategin ytterligare genom att peka på tidsspannet mellan X och Y. Effekten eller resultatet av en eller flera händelser uppkommer med olika tidsspann, beroende på fenomenet.⁴¹ Det vore till exempel vanskligt att förklara avskaffandet av LOV i Lomma kommun 2019 med kvalitén av äldreården 1999. Likaså vore det underligt att hävda ett samband mellan en hypotetisk incident på ett äldreboende en dag, och avskaffandet av LOV dagen efter. För att kringgå detta måste vi etablera ett “rimligt tidsspann”, där nackdelarna med ett valfrihetssystem tillåts utvecklas och ge upphov till det missnöje som leder fram till ett politiskt beslut. För att kringgå detta utgör undersökningens avgränsning en period på 12 år. Denna period menar vi är av “rimlig” längd eftersom den tillåter reella problem i anknytning till privat äldreomsorg att uppstå, samtidigt som de tre mandatperioderna för beslutsfattarna innebär att de beslut som tas i högsta grad kan tillskrivas dem. Avgränsningen minimerar alltså risken för att undersökningen ska leda till oriktiga slutsatser baserat på avståndet mellan orsaker och utfall.

⁴⁰ Ibid., s.272

⁴¹ Ibid., s. 273

Lindvall menar även att den som använder sig av en periodiseringsstrategi bör ta hänsyn till tidskrävande politiska processer.⁴² Som tidigare nämnt sker förändringar sällan på en dag, och vi kan anta att avskaffandet av LOV har varit föremål för debatt och opposition under en längre tid innan det realiserats. Att kringgå detta är svårt, eftersom tillgången till material kring beslutet i första hand är i form av offentliga handlingar. Således får vi inte reda på hur länge återkommunaliseringen har varit föremål för diskussion i rum dit vi inte har tillgång. Vi vet inte heller hur stort medhåll idén om att avskaffa LOV har haft i olika stadier av den politiska processen. För att illustrera två extremer hade de moderata politikerna i det ena fallet inledningsvis redan varit kritiska till LOV, vilket hade varit en anmärkningsvärd politisk hållning. I det andra fallet hade endast en moderat politiker förespråkat ett avvecklande av LOV, varpå andra anammat denna position under den politiska processens gång. Inför denna problematik kan vi inte mycket mer än att vara självkritiska i hur vi väljer att porträttera moderaterna i respektive kommuner som “en homogen grupp där samtliga medlemmar går emot partilinjen” eller “en heterogen grupp där ett fåtal medlemmar går emot partilinjen”

5.2.2 Deskriptiv argumentationsanalys

Det första steget i en argumentationsanalys är att urskilja argumenten och teserna som används studeras för att kartlägga och rekonstruera en debatt kring något eller några ämnen.⁴³ Vi kommer även att urskilja politikernas olika påståenden de hävdar i samband med deras beslut att avskaffa LOV.⁴⁴

För att hitta Moderaternas och övriga styrande högerpartiernas argument för avskaffandet av LOV kommer en politisk diskursanalys att användas vilket är en subtyp av en argumentationsanalys. Vi kommer att leta efter argument som används för specifika mål eller teser som har används för att försvara deras handling. I vårt fall blir det argumenten som används för att försvara avskaffandet av LOV. Något som särskilt kommer att undersökas är *mål-medlen*, de påståenden eller argument som görs för att övertyga läsarna om att deras handlingssätt kommer leda till deras formulerade mål, alltså en bättre äldrevård. Vi kommer även att föra fram *omständigheterna* kring diskursen i varje kommun, vad är det som ligger

⁴² Ibid., s. 274

⁴³ Kristina Boréus, “Argumentationsanalys” I Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, uppl 4, Lund 2017. s 94.

⁴⁴ Ibid., s.100.

bakom deras beslut?⁴⁵ Vi skulle även kunna fortsätta och leta fram vissa värderingar som påverkar argumenten hos politikerna. Men det blir inte helt relevant för just denna undersökningen, vi vet redan att Moderaterna går emot sina värderingar genom att avskaffa LOV, därav tillför det inget till undersökningen av att undersöka det.⁴⁶ Författaren av kapitlet angående argumentationsanalys Kristina Boréus hävdar att denna metod är särskilt lämplig vid analys av politisk och praktisk argumentation.⁴⁷ Denna uppsats berör både dessa argumenttyper. Politisk i den mån att högerpartierna genom att avskaffa LOV ämnar att förbättra kommunens äldrevård och därmed stärka sin roll som lokalt parti. Den är praktisk i den mån att argumenten inte grundar sig på ideologiska värderingar utan snarare anpassar sig till den unika situation kommunen och politikerna hamnat i.

5.3 Material

För att urskilja de kommuner vi kommer att undersöka har vi använt data från Sveriges Kommuner och Regioner, där de, med uppgifter från Upphandlingsmyndigheten kartlagt vilka av Sveriges kommuner som har avskaffat LOV.⁴⁸

Därefter har uppgifter angående mandatfördelningen i varje berörd kommun kunnat hämtas via wayback machine/internet archive där respektive kommuns hemsidor kunnat nås och ett gammalt valresultat har kunnat utläsas.

För att sedan få ut relevant information till den deskriptiva argumentationsanalysen kommer lokala nyhetsartiklar från de berörda kommunerna att studeras. Värt att notera är att mängden nyhetsartiklar från de olika kommunerna kan variera. Lomma kommuns avskaffande av LOV fick stor spridning både i lokala men även vissa nationella nyhets kretsar. Däremot nämns Hjo kommuns avskaffande av LOV endast i en lokal tidningsartikel. Av den anledningen blir det naturligt att delen i analysen angående Lomma kommun blir aningen större än Tjörn respektive Hjo kommun. Troligen har avskaffandet av LOV diskuterats flitigt på olika arenor inom kommunen, exempelvis i olika kommunala nämnder eller partimöten men även i olika informella arenor. Mycket av det som sagts är ej tillgängligt, hela diskussioner antecknas

⁴⁵ Ibid., s. 112

⁴⁶ Ibid., s.113.

⁴⁷ Ibid., s.113

⁴⁸ Sveriges Kommuner och Regioner. "Valfrihetssystem i kommuner" 2022. SKR. 2022.

https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/styrningledning/organisera/valfritetssystemoch_ersattningssystemer/socialomsorgvalfritetssystemersattningssystemer/valfritetssystemikommunerbeslutsaget2022.58928.html?sv.url=12.3859f07175024a45ec83b1&state=create#svid12_3859f07175024a45ec83b1 (Hämtad 2022-12-8)

sällan i protokollen och de informella mötena är av rimliga skäl otillgängliga. Därav har vi fått luta oss på den mängd nyhetsartiklar som finns inom ämnet.

För att få fram information angående kvalitén av varje enskild kommuns äldrevård kommer uppgifter från Socialstyrelsen att användas. Där rankas varje kommun jämfört med andra kommuner nationellt. Noterbart är att kommunerna jämförs med varandra och inte med en bra kvalitet på äldrevården. Alltså en hög placering, säg top 25% som studien markerar som "grönt", inte behöver vara bra, det betyder endast att den kommunen är bättre än de flesta andra.⁴⁹ Dock tyder fortfarande en väldigt låg placering på en sämre äldrevård, även om den endast är relativ till annan svensk äldrevård vilket självklart också kan vara undermålig.

Brister i materialet som kan påverka undersökningens resultat har till största del att göra med den ibland bristande mängden material.

Med uppgifter från Upphandlingsmyndigheten var det möjligt att se vilka kommuner i Sverige som helt återkommunaliserat sin äldrevård samt avvecklat LOV. Totalt finns det 21 kommuner i Sverige som helt har återkommunaliserat sin äldrevård och avvecklat LOV.⁵⁰ Av dessa 21 kommuner är har fyra varit högerstyrda under hela perioden 2010-2022. Dessa kommuner är: Lomma, Hjo, Tjörn och Rättvik. På grund av materialbrist kunde vi ej undersöka Rättvik kommun.

Kommunerna är väl utspridda i Sverige, åtminstone i Svealand och Götaland. Inga kommuner som uppfyller alla krav återfanns i Norrland, med tanke på att Norrlandskommuner i stor utsträckning styrs av Socialdemokraterna och/eller Vänsterpartiet är det inte särskilt underligt och de blir därmed inte relevanta för undersökningen. Det är dock värt att nämna att samtliga kommuner är små, både till ytan och antal invånare. Lomma kommun har flest invånare med ca 25 000, följt av Tjörn som består av ca 16000 och sist i undersökningen hamnar Hjo kommun med strax över 9000 invånare.⁵¹

⁴⁹ Mail från socialstyrelsen. Mailet finns i författarens innehav.

⁵⁰ Sveriges Kommuner och Regioner. "Valfrihetssystem i kommuner, beslutsläget 2022" SKR. 2022. <https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/styrningledning/organiserastyraleda/driftformer/valfrihetssystemochersattningsmodeller/socialomsorgvalfrihetssystemersattningsmodeller/valfrihetssystemkommunerbeslutslaget2022.58928.html> (Hämtad 17/11-2022)

⁵¹ Hjos kommun. "Om Hjo". *Hjo*. 2022. <https://hjo.se/kommun--politik/om-hjo/>. (Hämtad 2022-12-8)

Magnus Ydmark. "Kommunfakta". *Lomma kommun*. 2022. <https://lomma.se/kommun-och-politik/kommunfakta.html> (Hämtad 2022-12-8)

Tjörns kommun. "Kommunfakta - Tjörns kommun". *Tjörns kommun*. <https://www.tjorn.se/kommun-och-politik/kommunfakta> (Hämtad 2022-12-8)

6. Resultat och analys

Följande del presenterar inledningsvis de tre kommunerna i form av fall där varje kommun analyseras och presenteras var för sig. Först presenteras information från varje fall för att sedan behandla politikernas argument, därefter kommer varje kommuns omständigheter kring avslutandet av LOV att sammanfattas.

Följt av de tre fallen presenteras gemensamheter och olikheter mellan respektive kommuner där även frågeställningen besvaras.

6.1 Lomma

Lomma kommun privatiserade sin äldrevård år 2006 och valde att först ta hemtjänsten i eget bruk den 1 mars 2019 för att sedan den 1 mars 2021 ta äldreboenden i eget bruk.⁵²

De privata företagen i Lomma klarade inte av att leverera till den nivå som önskades av Lommas invånare och politikerna som beskrevs av Robert Wenglén (M) kommunalråd i Lomma kommun. Han vidareutvecklar detta påstående med att säga att de seriösa anbuderna de fått från privata aktörer angående äldrevården har velat upphandla all äldrevård i kommunen. Detta menar Robert är icke önskvärt då de endast skulle ersätta ett monopol (kommunens) med ett annat (privata företags). Han säger då inexplicit att han egentligen värnar om en marknadsekonomi med olika val av aktörer inom äldrevården. Men att de buden de fått som skulle möjliggjort detta inte varit tillräckliga och att de bra buden de fått hade inte möjliggjort någon valfrihet ändå. Och därav kan kommunen själva lika gärna driva äldrevården.⁵³

Två år i rad hade Lomma kommun rankats som den kommun med sämst äldreboenden i Sverige. Under den tiden har flertalet klagomål och rapporter kommit in till de privata aktörerna som under tiden har bedrivit verksamheten. Kommunen, ledd av Moderaterna tog då beslutet att avskaffa LOV och återkommunalisera äldrevården med kommentaren "Jag tror vi kan göra det bättre själva" - Robert Wenglén (M).⁵⁴

⁵² Mail med Lomma kommuns socialtjänst. Mailet innehåller av författarna.

⁵³Påhl Ruin. "Lommas kommunalråd (M): Stora problem med privata utförare i små kommuner" *Dagens Samhälle*. 29 juni 2021.

<https://www.dagensamhalle.se/styrning-och-beslut/kommunpolitik/lommas-kommunalrad-m-stora-problem-med-privata-utforare-i-sma-kommuner/> (Hämtad 2022-12-5)

⁵⁴ Ivarson; Strand och Kristiansen. Efter kritiken: Lomma kommun tar över sina äldreboenden i egen regi.

Sydsvenskan rapporterade även om misskötsel inom äldreården, där företaget Frösunda ska ha vanskött sina uppdrag inom kommunen. Efter många klagomål, både från oppositionen, brukare av äldreården samt boende i Lomma valde kommunen att bryta avtalen men Frösunda.⁵⁵

Argumenten kring avskaffandet i LOV kretsar runt pragmatiska anledningar:

- Sämst rankad äldreård i Sverige två år i rad med de privata aktörerna (dock var den dålig redan innan privata aktörer tilläts inom äldreården)⁵⁶
- Misskötsel av företagen som styrt somliga boenden
- En liten kommun gör det svårare för privata aktörer att etablera sig (brist av kunder)
- De bra buden från de privata aktörerna vill avhandla all kommunal äldreård, därmed blir det ändå ingen valfrihet då samtliga äldreboenden skulle tillhöra samma aktör.

Deras *mål-medel* blir här argumenten kring att det är svårt för privata aktörer att etablera sig i en liten kommun då antalet möjliga kunder är lågt. Därmed är det svårt att få upp en bra nivå av valfrihet och konkurrens bland de privata aktörerna som enligt Moderaterna är eftersträvansvärt. Utöver det är ytterligare ett *mål-medel* att de enda seriösa anbud kommunen fått är av aktörer som vill driva samtliga av Lommas fyra äldreboenden. Därmed skulle de få monopol på äldreården. Moderaterna i Lomma menar då att de lika gärna kan driva den själva.

Omständigheterna i Lomma kommun som fått kommunalpolitikerna att fatta beslutat att avsluta LOV kretsar kring:

- Sämst rankad äldreård två år i rad och genom att återkommunalisera kommer det bli bättre.
- En för liten kommun för konkurrens, då kan kommunen lika gärna ha eget monopol.
- Starkt motstånd från oppositionen som hänvisade till den dåliga äldreården⁵⁷

⁵⁵ Mats Amnell. "Efter vanården: nu ska äldreården i Lomma vändas". *Sydsvenskan*. 29 juli 2020. <https://www.sydsvenskan.se/2020-07-29/efter-vanvar-den-nu-ska-aldrevarden-i-lomma-vandas> (Hämtad 2022-12-20)

⁵⁶ Socialstyrelsen. "Öppna jämförelser äldreården 2011-2019" *Socialstyrelsen*. 2022. <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/op-pna-jamforelser/socialtjanst/aldreomsorg/> (Hämtad 2022-12-15)

⁵⁷ Per Bengtsson & Per Johnsson. Hade vi bestämt så hade äldreården inte gjort den här resan. *Sydsvenskan*. 2 mars 2020. <https://www.sydsvenskan.se/2020-03-02/hade-vi-bestamt-sa-hade-aldrevarden-inte-gjort-den-har-resan> (Hämtad 2022-12-20)

Genom att återkommunalisera äldreården och avsluta LOV får Lomma kommun större kontroll över äldreården och kan då förhoppningsvis öka kvaliteten på deras bristande äldreår. De kommer även slippa att olika företag kommer och går och att kommunen då behöver ta över eventuella kunder som lämnas när ett företag försvinner från kommunen. Dessutom tas beslutet att återkommunalisera äldreården tillsammans med oppositionen, vilket gör att om beslutet skulle visa sig fungera dåligt i framtiden kan Moderaterna luta sig tillbaka på att oppositionen faktiskt också var med på beslutet.

6.2 Hjo

LOV infördes 1 januari 2012 och avslutades den 27 april 2017 i Hjo kommun.⁵⁸Vid tiden när LOV avslutades i Hjo kommun fanns det ett endast företag som bedrev enkel service för äldre med ett fåtal kunder. Den Moderata ledaren i Hjo kommun Ewa F Torstensson hänvisar till att flertalet små kommuner i Sverige avskaffar LOV och att Hjo nu gör detsamma. Centerpartiets kommunala ledare Britt-Marie Sjöberg stöttar beslutet och menar att företag helt enkelt inte är intresserade av mindre kommuner. Samtliga partiet förutom Kristdemokraterna ställde sig bakom beslutet. Kristdemokraterna menade att man borde arbetat annorlunda med LOV för att locka fler företag.⁵⁹

Huvudargumentet i Hjo kommun lyder:

- Kommunen är för liten för att flertalet privata företag ska vilja etablera sig, det finns helt enkelt för få eventuella kunder.

Utöver det så nämner ingen av de högerpolitiska ledarna något om att den privata äldreården fungerat dåligt. Alltså politikernas främsta och enda *mål-medel* i Hjo kommun är att kommunen helt enkelt är för liten för att en fri marknad med konkurrenskraft ska kunna existera. Det finns inte tillräckligt med kunder i kommunen. Det är möjligt att det finns fler anledningar som ej nämns i intervjun men hade till exempel äldreården missköts grovt hade troligen det nämnts i intervjun då det är en enkel sak att skylla beslutet på.

⁵⁸ Eva Ulfvenborg. Brister i ny hemvård i Hjo kommun ska åtgärdas. *Hjos kommun*. 12 januari 2015. <https://www.mynewsdesk.com/se/hjo-kommun/pressreleases/brister-i-ny-hemvaard-i-hjo-kommun-ska-aat-gaerdas-1104953> (Hämtad 2022-12-25)

⁵⁹ Skaraborgsbygden. "Hjo skrotar valfrihet inom äldreomsorgen". *Skaraborgsbygden*. 21 april 2017. <https://skaraborgsbygden.se/nyheter/hjo/hjo-skrotar-valfrihet-inom-aldreomsorgen/> (Hämtad 2022-12-8)

Omständigheterna i Hjo kommun:

- Kommunen är invånarmässigt för liten för konkurrens, då kan kommunen lika gärna ha monopol och därmed större kontroll.

I detta fallet med Hjo kommun sparar kommunen pengar då de slipper bedriva verksamhet som ska granska eventuella företag. Ett argumentet som kan lyftas är att kommunen istället får ökade kostnader när de tar över de få kunder som fanns hos ett mindre privat städföretag för äldre. Även om den kostnaden tillkommer lär den inte vara särskilt stor då det endast rör sig om ett fåtal kunder.⁶⁰ Dessutom får kommunen nu större kontroll över sektorn då de själva styr den hel och hållet.

Det är intressant att ingen av politikerna i det kommunala högerblocket som förespråkade att avskaffa LOV nämnde att något av de privata aktörerna fungerat dåligt eller misskött sig. Det hade varit ett bra och tydligt argument till varför de avskaffar LOV och lätt att försvara. Men trots det var hela den Moderata gruppen i Hjo kommun överens om att avskaffa LOV.⁶¹ Och med tanke på att Moderaterna samt Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna styrde Hjo med majoritet när beslutet togs hade de kunnat välja att fortsätta arbetet med LOV.⁶²

6.3 Tjörn

LOV för verksamhet inom hemtjänsten introducerades i Tjörns kommun 1 april 2011 och avskaffades vid årsskiftet 2018.⁶³ Vid 2011 låg hemtjänstens ranking på plats 194 och särskilt boende plats 28. År 2017 hade särskilt boende plats 69, hemtjänsten plats 79.

Filip Gollungberg (M), ordförande i socialnämnden på Tjörn, uttalar sig om beslutet att avveckla LOV i en intervju med Göteborgs-posten: "Det har inte fungerat på Tjörn, det har inte varit effektivt varför vi tar bort det nu".⁶⁴ Vidare påpekar Gollungberg att bakgrunden till beslutet har varit att ett LOV-system har blivit för kostsamt samt krävt för mycket tid för kommunen.⁶⁵ Likt de andra fallen härleds en stor del av problematiken grunda sig i att antalet leverantörer är för litet: "För att få effektivitet i ett LOV-system måste man ha flera olika

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

⁶² Hjo Kommun. "Mandatfördelning". *Hjos kommun*.

<https://web.archive.org/web/20181031133007/https://hjo.se/kommun--politik/Sa-styrs-Hjo/mandatfordelning/> (Hämtad 8/12-2022)

⁶³ Karina Hansson. Ingen valfrihet i hemtjänsten. *Göteborgs-posten*. 13 januari 2018.

<https://www.pressreader.com/search?query=tj%C3%B6rn%20valfrihet> (Hämtad 2022-12-8)

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

leverantörer och det antalet har helt enkelt inte funnits på Tjörn.”⁶⁶ Den ideologiska aspekten tas upp kort i intervjun: “Detta har gjorts, och det är aldrig kul för en moderat att säga, att vi beslutat att ta bort LOV”⁶⁷

Huvudargumenten är snarlika de andra fallen:

- Avsaknad av konkurrens
- Inte kostnadseffektivt
- Tidskrävande och kostsamt
- Avsaknad av privata aktörer
- Problem med en privat aktör (Care Together)

Relationen mellan kommunen och de privata aktörerna beskrivs av Elisabeth Widskog, chef för centrala administrationen inom socialförvaltningen på Tjörn med “Det har fungerat bra, jag har inte hört några klagomål utan de som har haft den har tyckt att det fungerat bra.”⁶⁸

Även från de privata aktörernas håll verkar relationen ha varit god. Margreth Andersson som under flera års tid bedrev ett hemtjänstföretag på Tjörn visar på ömsesidighet i relationen:

“Det fungerade jättebra mellan mig och kunderna, och mellan mig och kommunen. Det var aldrig några problem. Kommunen visste att vi skötte det vi skulle och var väldigt nöjd.”⁶⁹

Trots detta återfinns en uppmärksammas händelse där en privat aktör på Tjörn har misskött sig. Det handlar om företagen Care Together, där kontrakten med kommunen sades upp i förtid. Dock inte med bakgrund av en dåligt skött verksamhet, utan i stället på grund av att VD:n haft stora skulder hos kronofogden.⁷⁰

Omständigheterna i Tjörn kommun kretsar kring:

- För liten kommun för att en bra konkurrens ska kunna existera
- Dyrt och tidskrävande att administrera LOV, kan spara pengar genom att slippa det

Likt Hjo kommun sparar Tjörn kommun tid och pengar genom att avsluta LOV. Kommunen kommer även att slippa eventuella problem med privata aktörer, så som de hade med Care Together vars VD:n var skuldsatt. Men precis som i Lomma och Hjo kommun är den stora

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Karin Myrén. Tjörnbolag växte snabbt med Lov. *Svenskt näringsliv*. 17 januari 2019.

https://www.svensktnaringsliv.se/regioner/vastra-gotaland/tjornbolag-vaxte-snabbt-med-lov_1004180.html (Hämtad 2022-12-8)

⁷⁰ Helena Bergman. Tjörn sista kommun att bryta med Care Together. *Svt Nyheter*. 22 Juli 2014.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/tjorn-sista-kommun-att-bryta-med-care-together> (Hämtad 2022-12-8)

anledningen till avskaffandet av LOV att kommunen helt enkelt är för liten för att ett eller flera företag ska vilja etablera sig så att någon form av konkurrens uppstår.

7. Sammanfattning

Undersökningens frågeställning: *Vad driver och hur argumenterar Moderaterna kring deras beslut avveckla LOV?* besvaras i korthet med att kommunernas storlek är den dominerande drivkraften till avvecklandet av LOV, de är helt enkelt för små för en effektiv fri marknad. Argumentationen för beslutet leder bort fokus från eventuella brister i den liberala idén om privat ägande av offentlig sektor för att istället problematisera den bristfälliga konkurrenskraftigheten i mindre kommuner.

Utifrån de tänkbara pragmatiska faktorerna som baserats på den teoretiska bakgrunden, kan bakgrunden till respektive kommuners beslut att avveckla LOV kategoriseras. Kommunernas beslut kan bero på ett flertal faktorer, där den ena inte behöver utesluta den andra. De fyra kategorierna är: *utebliven kostnadseffektivitet, bristande konkurrens, misskötsamhet samt minskad kontroll över sektorn*. Argumentet för utebliven kostnadseffektivitet används endast av Filip Gollungberg i Tjörns kommun. I övriga kommuner används inte kostnadsfrågan som en anledning till avslutandet av LOV.

Argumentation baserad på *misskötsamhet* återfinns främst i Lomma kommun där Robert Wrenglén framställer beslutet av att återkommunalisera att vara en direkt följd av de privata aktörernas misskötsamhet: "Jag tror vi kan göra det bättre själva"⁷¹ är ett talande exempel på detta. Wrenglén riktar direkt kritik till hur verksamheten i sig har bedrivits, där Lomma kommun har haft sämst äldrevård i Sverige de två åren innan beslutet togs. I Tjörns kommun riktas också kritik mot den privata aktören Care Together, men på andra grunder. Kritiken riktas mot VD:n som har haft stora skulder hos kronofogden. Själva samarbetet mellan kommun och privata aktörer inom äldrevården beskrivs dels från kommunens sida som: "Det har fungerat bra, jag har inte hört några klagomål utan de som har haft den har tyckt att det fungerat bra."⁷² Även från företagarnas sida framställs relationen mellan kommun och privat aktör ha fungerat väl: "Det fungerade jättebra mellan mig och kunderna, och mellan mig och kommunen. Det var aldrig några problem. Kommunen visste att vi skötte det vi skulle och var väldigt nöjd."

⁷¹ Ivarson; Strand och Kristiansen. Efter kritiken: Lomma kommun tar över sina äldreboenden i egen regi.

⁷² Hansson. *Ingen valfrihet i hemtjänsten*.

Argumentation baserad på *minskad kontroll över sektorn* förekommer ej som argument bland kommunpolitikerna. En anledning skulle kunna vara att det framstår som ansvarslöst att säga "Vi har inte haft insikt i verksamheten" eller något liknande då en kommun bör ha någon form av granskande administration.

Den enskilt främst förekommande argumentationen för avvecklandet av LOV i de tre kommunerna är *brist på konkurrens*. Bristen på konkurrens förklaras i regel med kommunens storlek, där såväl Lomma, Hjo och Tjörn har ett invånarantal under 25 000 personer. Gemensamt för samtliga fall är att bakgrunden till beslutet att avveckla LOV inom kommunen beror på bristen av godkända företag villiga att ge sig in på marknaden. I den efterföljande argumentationen från moderata politiker framställs sällan problemen ha varit med de privata aktörerna. I stället är det genomgående problemet avsaknaden av de privata aktörerna. Således beror problemet inte lika mycket på privatiseringen i sig självt utan istället på förutsättningarna för privatiseringen. Genom att belysa detta, kan politikerna fortsätta vara förespråkare för privatiseringen samtidigt som de beklagar sig över situationen, som porträtteras som det riktiga problemet. Huruvida det är ett svepskäl eller inte är ett ämne för diskussion. Det går att argumentera för att en ogenomförbar politik också är en dålig politik, vilket i de fyra fallen skulle uppmana till att överge idén om den fria marknaden eftersom den i praktiken inte är genomförbar i mindre kommuner.

I argumentationen från politikerna, där de förklarar bakgrunderna till beslutet är det alltså inte politiken i sig det är fel på, utan förutsättningarna för den. Ingenting nämns om att det är det privata ägandet som är problemet.

Ett frågetecken som kvarstår är varför kommunerna valde att återinföra verksamheten i kommunal regi istället för att uppmuntra konkurrenter att ge sig in på marknaden. Det sistnämnda alternativet hade mer gått i linje med den liberala idén om att konkurrens leder till högre kvalité, vilket ligger i kommunens intresse. Enligt samma skola skulle återkommunalisering tvärtom leda till en sämre äldrevård i avsaknaden av konkurrens. En tänkbar förklaring skulle vara att det svenska välfärdssystemet är djupt rotat i samhället och utgör på sätt och vis det svenska samhällets standardtillstånd. Givet de tendenser till politiska avsteg som lyfts av Shakirova, är det också troligt att oppositionen till varierande grad har påverkat beslutet. Eftersom de vänsterorienterade partiernas ideologier i högre grad förespråkar ett avslutande av LOV, kan vi också anta att beslutet välkomnas av

vänsterpartierna. Detta leder till risken för moderaterna att bli skuldbelagda av oppositionen är relativt liten eftersom de också röstade för att avskaffa LOV.

8. Slutsats

Återkommunalisering sker i enlighet med en stor del tidigare forskning, i högsta grad av pragmatiska skäl där bristen på utbud av företag i mindre kommuner utgör den mest dominerande orsaken. Andra faktorer har varit en bristande kvalite inom äldrevården som mest varit relevant i Lomma kommun, där äldrevården rankades som den sämsta i Sverige. Problem med privata aktörer har också berörts så som med Care Together på Tjörn. De moderata kommunpolitikerna gör inga tydliga försök till att ställa beslutet “i linje” med en moderat politik, utan uttrycker i stället beklagande över att det inte har fungerat. Således kvarstår ett LOV-system som det bättre alternativet för moderaterna, men omständigheterna leder till att ett sådant inte är möjligt. Trots detta, går det att peka på tendenser till den “avpolitisering” återkommunalisering har i jämförelse med privatisering. Denna slutsats går i enlighet med Jansson m.fl, som drar slutsatsen att återkommunalisering främst av pragmatiska skäl och inte i lika stor grad ideologiska skäl som dess beslätade term privatisering gör. De pragmatiska skälen kan dock variera, de kretsar inte endast kring “dålig äldrevård” utan andra exempel är brist av konkurrens bland de privata aktörerna då inte tillräckligt många företag etablerar sig.

Den ekonomiska aspekten är också nämnvärd då kommunen inte behöver lägga tid och pengar på att granska de verksamma privata företagen alternativt granska ansökningarna från nya företag som vill etablera sig. Denna aspekt är dock inte dominerande i argumentationen som analyseras. En förklaring till detta hade möjligtvis kunnat bestå i en ovilja att få beslutet att framstå som ett försök till kostnadsminimering. Att från moderat håll motivera beslutet med att man sparar pengar på att förhindra en fri marknad, samtidigt som man ideologiskt sett håller fast vid att en fri marknad leder till ökad kvalité, hade sannolikt inte tjänat det framtida väljarstödet. Den ekonomiska investeringen som bedrivandet av LOV innebär för en kommun bör naturligtvis vara lönsam för att vara hållbar, men återigen kvarstår i så fall frågetecken kring varför moderaterna i så fall inte väljer att göra den mer lönsam genom att arbeta för att attrahera fler företag för att skapa en större konkurrenskraft och därmed göra LOV lönsamt.

Det finns med detta obesvarade frågor vad gäller Moderaternas ovilja till att försöka skapa konkurrenskraft, snarare än att konstatera den som obefintlig. Vidare forskning hade lämpligen undersökt vänsterstyrda kommuner som har återkommunaliserat och avskaffat LOV, lyder liknande pragmatiska argument där eller kretsar det istället kring ideologiska

argument? Studien hade också kunnat genomföras med intervjuer som komplement till nyhetsartiklarna vi har använt. Då kan troligen en djupare analys göras på de involverade politikernas argument. Problem med den eventuella studien är att vissa av kommunerna avskaffade LOV för flera år sedan och involverade politiker kanske ändrat synen på situationen eller kan inte minnas något så som det skedde. Dessutom kan det bli svårt att nå alla berörda personer flera år efter händelsen har ägt rum.

Avslutningsvis är det nödvändigt att ställa frågan kring huruvida de tendenser som somliga moderatpolitiker uppvisat i undersökningen är "rätt" eller "fel". Å ena sidan riskerar den politiska tvetydigheten att hota partipolitikens skiljelinjer, där partiernas unika ställning i sakfrågor inte är nationellt enhetliga. Å andra sidan kan det något oortodoxa beslutet av moderaterna tolkas som de kommunala självbestämmandets poäng, där kommunerna själva har befogenhet att ta beslut på grund av att de har bäst kännedom om kommunens förutsättningar. Att de kommunala förutsättningarna i detta fall kan tolkas "stå över" partipolitiken är nödvändigtvis inte fel i fall det leder till en bättre äldrevård och ett ökat välbefinnande hos befolkningen.

Referenslista

Amnell, Mats. "Efter vanvården: nu ska äldrevården i Lomma vändas". *Sydsvenskan*. 29 juli 2020.

<https://www.sydsvenskan.se/2020-07-29/efter-vanvarden-nu-ska-aldrevarden-i-lomma-vandas> (Hämtad 2022-12-20)

Bengtsson, Per & Johnsson, Per. Hade vi bestämt så hade äldrevården inte gjort den här resan. *Sydsvenskan*. 2 mars 2020.

<https://www.sydsvenskan.se/2020-03-02/hade-vi-bestamt-sa-hade-aldrevarden-inte-gjort-den-har-resan> (Hämtad 2022-12-20)

Bel, Germa & Fageda, Xavier. Why do Local Governments Privatise Public Services? A Survey of Empirical Studies. *Local Government Studies*. vol. 33, nr. 4, 2002. ss. 517 - 534 (Hämtad: 26-11-2022) <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03003930701417528>

Helena Bergman. Tjörn sista kommun att bryta med Care Together. *Svt Nyheter*. 22 Juli 2014. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/tjorn-sista-kommun-att-bryta-med-care-together> (Hämtad 2022-12-8)

Berlin, Johan, Jansson, Magnus, Karlsson, David & Carlström, Eric D. Involuntary back-sourcing in the public sector: From conflict to collaboration. *Public administration*. vol. 100, nr. 3, 2021. ss. 1-18.

Blomqvist, Paula. The choice revolution: Privatization of Swedish welfare services in the 1990s. *Social Policy & Administration*, vol. 38, nr. 2, 2004. ss. 139–155. (Hämtad: 25-11-2022) <https://doi.org/10.1111/j.1467-9515.2004.00382.x>

Boréus, Kristina. "Argumentationsanalys" I Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, uppl 4, Lund 2017.

Bryman, Alan. *Social Research Methods*. Tredje upplagan. Oxford: Oxford University Press, 2008.

Hood, Christopher. The “New Public Management” in the 1980s: Variations on a theme. *Accounting Organizations and Society*, vol. 20, nr. 2/3, 1995. ss. 93–109.

Domberger, Simon & Jensen, Paul..Contracting out by the public sector: Theory, evidence, prospects. *Oxford Review of Economic Policy*. vol. 13 nr. 4. 1997: ss. 67–78.
DOI:10.1093/oxrep/13.4.67.

Elinder, Mikael & Jordahl, Henrik. Political preferences and public sector outsourcing. *European Journal of Political Economy*. vol. 30, 2013. ss 43 - 57.

Ekbom, Mats. *Backsourcing i finländska kommuner - en kartläggande studie om orsaker till att finländska kommuner tar tillbaka utlagda tjänster*. Diss., Åbo akademi, 2018.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte upplagan. Stockholm: Wolters Kluwer. 2017.

Guo, Ming. *Making a Market out of a Welfare State: Swedish Local Politicians' Perspectives on Elderly Care Marketisation*. Diss., Linköpings universitet, 2017.

Ming Guo & Sam Willner. Swedish politicians' preferences regarding the privatisation of elderly care, *Local Government Studies*, vol. 43, nr. 1, 2017: ss. 1-21. DOI:
10.1080/03003930.2016.1237354

Hansson, Karina. Ingen valfrihet i hemtjänsten. *Göteborgsposten*. 13 januari 2018.
<https://www.pressreader.com/search?query=tj%C3%B6rn%20valfrihet> (Hämtad 2022-12-8)

Hefetz, Amir & Warner, Mildred. Privatization and its reverse: Explaining the dynamics of the government contracting process. *Journal of Public Administration and Theory*. vol. 14, nr.2, 2004. ss 171–190. (Hämtad 25-11-2022) <https://doi.org/10.1093/jopart/muh012>

Henriksson, Sture. *Privata utförare: Vad betyder det för kommunen? Förskola, skola, äldre- och handikappomsorg*. Jakobsbergs Tryckeri AB, 2010.

Hjo Kommun. "Mandatfördelning". *Hjos kommun*.

<https://web.archive.org/web/20181031133007/https://hjo.se/kommun--politik/Sa-styrs-Hjo/mandatfordelning/> (Hämtad 8/12-2022)

Hjos kommun. "Om Hjo". *Hjo*. 2022. <https://hjo.se/kommun--politik/om-hjo/>. (Hämtad 2022-12-8)

Ivarsson, Dan, Strand, Elinor & Kristiansen D. Ingemar. Efter kritiken: Lomma kommun tar över sina äldreboenden i egen regi. *Sydsvenskan*. 2019-12-07

<https://www.sydsvenskan.se/2019-12-07/efter-kritiken-lomma-kommun-tar-over-sina-aldreboenden-i-egen-regi> (Hämtad 24/11-2022)

Jansson, Magnus, Carlström, Eric, Karlsson, David, Berlin, Johan. Drivers of outsourcing and back-sourcing in the public sector: From idealism to pragmatism. *Financial accountability and Management*. nr. 37, vol. 3, 2020. ss. 262 - 278. DOI: 10.1111/faam.12273

Karlsson, David. Putting party first: Swedish MPs and their constituencies. *Representation*, vol. 54, nr. 1, 2018. ss. 87–102. DOI: 10.1080/00344893.2018.1467337

Lindh, Arvid, & Johansson Sevä, Ingemar. Political partisanship and welfare service privatization: Ideological attitudes among local politicians in Sweden. *Scandinavian Political Studies*, vol. 41, nr. 1, 2018. ss. 75–97. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12109> (Hämtad 25-11-2022)

Lindvall, Johannes. Fallstudiestrategier. *Statsvetenskaplig tidskrift*. vol. 109, nr 3, 2007. ss. 270 - 278. <https://docplayer.se/112871834-Statsvetenskaplig-tidskrift.html> (Hämtad 2022-12-23)

Myrén, Karin. Tjörnbolag växte snabbt med Lov. *Svenskt näringsliv*. 17 januari 2019.
<https://www.svensknaringsliv.se/regioner/vastra-gotaland/tjornbolag-vaxte-snabbt-med-lov-1004180.html> (Hämtad 2022-12-8)

Proposition 2008/09:29. *Lag om valfrihetssystem*.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2008/10/prop.-20080929/> (Hämtad 2022-12-10)

Påhl Ruin. “Lommas kommunalråd (M): Stora problem med privata utförare i små kommuner” *Dagens Samhälle*. 29 juni 2021.
<https://www.dagensamhalle.se/styrning-och-beslut/kommunpolitik/lommas-kommunalrad-m-stora-problem-med-privata-utforare-i-sma-kommuner/> (Hämtad 2022-12-5)

Ruin, Påhl. Ny trend: kommuner tar tillbaka verksamhet i egen regi. *Dagens samhälle*. 2021-06-29.
<https://www.dagensamhalle.se/styrning-och-beslut/kommunpolitik/ny-trend-kommuner-tar-tillbaka-verksamhet-i-egen-regi/> (Hämtad 2022-12-06)

Skaraborgsbygden. “Hjo skrotar valfrihet inom äldreomsorgen”. *Skaraborgsbygden*. 21 april 2017. <https://skaraborgsbygden.se/nyheter/hjo/hjo-skrotar-valfrihet-inom-aldreomsorgen/> (Hämtad 2022-12-8)

Socialstyrelsen. “Öppna jämförelser äldrevården 2011-2019” *Socialstyrelsen*. 2022.
<https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/aldreomsorg/> (Hämtad 2022-12-15)

Svallfors, Stefan & Tyllström, Anna. Resilient privatization: the puzzling case of for-profit welfare providers in Sweden. *Socio-Economic Review*. Vol. 17, No. 3, 2019: ss. 745 - 765.
DOI:10.1093/ser/mwy005

Sverigedemokraterna. *Principprogram: Sverigedemokraternas principprogram 2019*. .
<https://sd.se/wp-content/uploads/2022/07/sverigedemokraternas-principprogram-2019.pdf> (Hämtad 2022-12-8)

Shakirova, Razilya. Bringing Contracted Services Back in by Local Governments: An Exploratory Study. *Public Performance & Management Review*, vol 42, nr. 6, 2019, ss. 1305-1332, DOI: [10.1080/15309576.2019.1585888](https://doi.org/10.1080/15309576.2019.1585888)

Sveriges Kommuner och Regioner. "Valfrihetssystem, information och stödmaterial." SKR. 2022.

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/styrningledning/organiserastyraleda/driftformer/valfrihetssystemochersattningsmodeller/valfrihetssysteminformationochstodmaterial.1969.html> (Hämtad: 25-11-2022)

Sveriges Kommuner och Regioner. "Valfrihetssystem i kommuner" 2022. SKR. 2022.

https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/styrningledning/organiserastyraleda/driftformer/valfrihetssystemochersattningsmodeller/socialomsorgvalfrihetssystemersattningsmodeller/valfrihetssystemikommunerbeslutslaget2022.58928.html?sv.url=12.3859f07175024a45ec83b1&state=create#svid12_3859f07175024a45ec83b1 (Hämtad 2022-12-8)

Sveriges Kommuner och Regioner. "Valfrihetssystem i kommuner, beslutsläget 2022" SKR. 2022.

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/styrningledning/organiserastyraleda/driftformer/valfrihetssystemochersattningsmodeller/socialomsorgvalfrihetssystemersattningsmodeller/valfrihetssystemikommunerbeslutslaget2022.58928.html> (Hämtad 17/11-2022)

TeneliusHolm AB. 10 år med Lov. Rapport framtagen för Almega. Maj 2019.

<https://www.almega.se/app/uploads/sites/3/2019/06/lov-rapport-slutversion-i-mall-190527.pdf> (Hämtad 2022-12-19)

Tjörns kommun. "Kommunfakta - Tjörns kommun". *Tjörns kommun*.

<https://www.tjorn.se/kommun-och-politik/kommunfakta> (Hämtad 2022-12-8)

Ulfvenborg, Eva. Brister i ny hemvård i Hjo kommun ska åtgärdas. *Hjos kommun*. 12 januari 2015. <https://www.mynewsdesk.com/se/hjo-kommun/pressreleases/brister-i-ny-hemvaard-i-hjo-kommun-ska-aatgaerdas-1104953> (Hämtad 2022-12-25)

Ydmark, Magnus. "Kommunfakta". *Lomma kommun*. 2022.

<https://lomma.se/kommun-och-politik/kommunfakta.html> (Hämtad 2022-12-8)